

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:755

av Jens Holm m.fl. (V)

En hållbar rovdjurspolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att licensjakt på varg ska upphöra till dess att en vetenskapligt grundad nivå för gynnsam bevarandestatus har fastställts av Naturvårdsverket, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om övergripande och långsiktigt mål för rovdjurspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en konkret målsättning för att minska den illegala jakten på stora rovdjur och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att genomföra återkommande uppskattningar av den illegala jaktens omfattning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett program för naturlig invandring och vargförekomst i renskötselområdet och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

Den biologiska mångfalden och dess ekosystemtjänster är grunden för vår välfärd. De stora rovdjuren har en stor betydelse för övrig biologisk mångfald då de är överst i näringskedjan. Denna roll brukar ofta betecknas toppredator, och förlust av en sådan kan få hela ekosystem att kollapsa. Antalet rovdjur påverkar således bestånden och utbredningen av en mängd djur- och växtarter i vårt land. Antalet älgar i vårt land påverkar t.ex. hur våra skogar kommer att se ut i framtiden på grund av sitt betestryck, och dess numerär är i sin tur påverkad av antalet vargar.

Sveriges miljökvalitetsmål *Ett rikt växt- och djurliv* innebär att arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Sverige har även inom FN:s konvention för biologisk mångfald åtagit sig att bevara och nyttja den biologiska mångfalden på ett hållbart sätt.

Samexistensen mellan rovdjur och människor kan i en del fall vara problematisk. Vänsterpartiet anser att ekonomiska resurser för det förebyggande arbetet för att förhindra skador för tamdjurhållningen är av central betydelse. Vi välkomnar därför att regeringen och Vänsterpartiet i budgetpropositionen ökar satsningen på åtgärder för att förebygga och kompensera för rovdjursskador. Genom satsningen förebyggs även konflikter kring rovdjurspolitiken. Möjlighet till skydds jakt på t.ex. varg är en nödvändig åtgärd som måste finnas tillgänglig snabbt när det är enda lösningen. Men en utvidgad jakt på våra stora rovdjur får aldrig ske under omständigheter som riskerar artens långsiktiga gynnsamma bevarandestatus och våra internationella åtaganden. En nationell rovdjursförvaltning är nödvändig då de stora rovdjuren rör sig över stora arealer. Samarbeten och åtaganden, på såväl global nivå och inom EU som inom Norden, är nödvändigt för rovdjur och många andra arter som rör sig över nationsgränser. Fungerande ekosystem måste vara överordnade särintressen.

Nuvarande rovdjurspolitik vilar på bräcklig grund

År 2010 infördes ökad jakt på de stora rovdjuren björn, varg, järv och lodjur som en av flera åtgärder i den reviderade rovdjurspolitiken, vilket enligt den borgerliga regeringens bedömning skulle resultera i en ökad acceptans för de stora rovdjuren.

Sveriges nuvarande rovdjurspolitik beslutades i riksdagen 2013 då nya mål fastställdes enligt proposition av den borgerliga regeringen. Vänsterpartiet röstade emot förslaget som i flera delar grundade sig på bristande vetenskapligt underlag och försvårar arbetet med att uppnå en gynnsam bevarandestatus för våra stora rovdjur. De intervallnivåer som antogs som lämpliga för bestånden samt möjlighet till jakt för att begränsa populationerna är några av de förändringar som vi vänder oss mot. Vi ser särskilt allvarligt på att vi i och med propositionens antagande har en rovdjursförvaltning som vilar på att riksdagen godtyckligt bestämt att våra rovdjur redan har gynnsam bevarandestatus. Ett sådant ställningstagande ska enligt vår mening endast fastställas på vetenskaplig grund.

Den borgerliga regeringens förslag innebar en stängd dörr för de försök till samförstånd, dialog och gemensamma förslag som vargkommittén presenterat i sitt betänkande månaderna innan den borgerliga regeringen valde att lägga propositionen i riksdagen. Kommittén hade till uppgift att medverka i utarbetandet av

Naturvårdsverkets förvaltningsplan för varg, samt att följa resultatet av Rovdjursutredningens arbete. Vargkommittén fick även i tilläggsdirektiv uppdraget att föra en dialog om de socioekonomiska förutsättningarna för förekomst av björn, varg, järv och lodjur i Sverige. I vargkommittén var många föreningar företrädade, både miljö- och jägarorganisationer. Kommittén föreslog bl.a. att vetenskapligt grundade nivåer för gynnsam bevarandestatus är en förutsättning för en långsiktigt hållbar vargförvaltning. Vänsterpartiet bedömde att det fanns många förslag i betänkandet som tillsammans kunde stärka vargens framtid i Sverige och stärka acceptansen hos berörda. Genom sitt agerande medverkade den borgerliga regeringen till att omöjliggöra dialog och ökat samförstånd inom ramen för vargkommittén.

Referensvärden antagna för våra rovdjur

Med anledning av de intervaller för rovdjuren som riksdagen 2013 beslutade om har Naturvårdsverket samma år bestämt referensvärden för dessa. Referensvärdet anger det lägsta antalet för rovdjur på nationell nivå som inte får understigas. För att populationsreglerande jakt ska tillåtas ska en viss marginal till referensvärdet enligt Naturvårdsverket finnas för att den gynnsamma bevarandestatusen för arten inte ska förloras. Naturvårdsverket har bestämt följande referensvärden för våra rovdjur: björn 1 400, varg 270, järv 600, lodjur 870.

Samtliga stora rovdjur nu på rödlistan

Den internationella naturvårdsunionen (IUCN) har utvecklat ett system med rödlistning för att utvärdera tillståndet för arter i naturen. Med systemet görs en prognos över risken för enskilda arter att dö ut från Sverige. Där ingår inga värderingar, utan analyserna syftar strikt till att kvantifiera utdöenderisken. Rödlistan i Sverige tas fram av ArtDatabanken vid SLU och fastställs av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Rödlistan kan med andra ord betraktas som en barometer för tillståndet för våra arter i Sverige. Därmed spelar den en viktig roll i arbetet med att nå våra nationella miljökvalitetsmål och för att följa upp våra internationella överenskommelser.

IUCN har definierat sex kategorier för arter som benämns rödlistade. Tre kategorier omfattar det som kallas hotade arter: Akut hotad, Starkt hotad och Sårbar. Därtill finns kategorierna Nationellt utdöd och Nära hotad. Den sjätte kategorin, Kunskapsbrist, används för arter som vi har alltför bristfälliga kunskaper om. Den fjärde svenska rödlistan, som baseras på de internationellt vedertagna kriterierna från IUCN, kom 2015. Samtliga fyra stora rovdjur är rödlistade i Sverige i denna version. På

ArtDatabanken finns kompletterande information angående status och hot för dessa arter i form av Artfakta (september 2015):

Varg

Kategori *Sårbar*. Varg bedömdes som Starkt hotad 2010 men uppfyller nu kriterierna för Sårbar beroende på en fortsatt populationsökning som passerat 250 reproduktiva individer. Bedömningen kan emellertid snart förändras negativt eftersom regering och riksdag beslutat att artens gynnsamma bevarandestatus är 27 reproducerande par (cirka 190 reproduktiva individer). Antalet reproduktiva individer skattas till 260 (220–340). Vintern 2013/2014 konstaterades 43 familjegrupper i Skandinavien, varav 35 i Sverige, 5 i gränstrakterna mellan Sverige och Norge och 3 i Norge. Detta innebär totalt cirka 400 vargindivider, varav cirka 380 i Sverige. Populationen är ökande. Det är nödvändigt att obesläktade vargar med östligt ursprung ges möjlighet att etablera sig med den mer eller mindre isolerade vargpopulationen på den skandinaviska halvön, om den ska kunna vara långsiktigt livskraftig.

Björn

Kategori *Nära hotad*. Arten har tillkommit till rödlistan jämfört med 2010 års rödlista. Den senaste beräkningen (2013) av den svenska populationens storlek är 2 800 individer vilket motsvarar 1 400 reproduktiva individer. Jakten på björn har ökat kraftigt särskilt under senare år och 2012 fälldes 357 björnar i landet i samband med licens- och skydds jakt. Då fälldes sannolikt mer än 10 procent av björnstammen i Sverige med stöd av licens- och skydds jaktbeslut, vilket innebär att avskjutningen är större än tillväxten. Detta får till följd att björnstammen minskar om avskjutningen fortsätter på den höga nivån. Inte minst den betydande jakten medför att bättre underlag som ger mer exakt kunskap om björnstammens fortsatta utveckling är nödvändig. Det gäller särskilt då det kan befaras att björnstammen i landet minskar. Det förekommer fortfarande illegal jakt efter björn, särskilt i vissa områden. Björnen är särskilt sårbar under perioden när den ligger i ide, vilket främst gäller björnhonor med ungar. Honor som blir störda vid idet mister oftare sina ungar än andra björnhonor. Årligen uppdagas fall av skoterjakt efter björn på sista snöföret, men ytterst få fall har lett till åtal och fällande domar.

Järv

Kategori *Sårbar*. Sverige delar populationen med Norge och därmed ökar livskraften för delpopulationerna i respektive land. I medeltal uppgick den totala skandinaviska populationen till 1 060 individer 2010–2013, varav drygt 700 i Sverige. Järven är tyvärr fortfarande utsatt för illegal jakt. Särskilt förödande är den illegala jakten som förekommer vid lyorna under vårvintern och som då riktas mot de värdefullaste

järvarna, dvs. könsmogna honor. Illegal jakt rapporteras i flera fall årligen, varvid ofta snöskoter använts. Ökad bevakning och tillsyn, samt stor restriktivitet beträffande jakt måste gälla så länge populationen inte är långsiktigt tryggad.

Lodjur

Kategori *Sårbar*. Fortgående minskning förekommer i kombination med att antalet reproduktiva individer är lågt vilket gör att arten hamnar i kategorin Sårbar (VU) jämfört med kategorin Nära hotad i 2010 års rödlista. Åren 2009/2010–2012/2013 konstaterades genom inventeringar i medeltal 231 familjegrupper i Sverige. Detta motsvarar 1 400 individer i Sverige. Inventeringen som genomfördes 2013/2014 tyder på att antalet reproduktiva individer understiger 1 000 och skattas till 900. Jakten har varierat i omfattning och antalet lodjur som fällts lagligt under de senaste fem åren har varit omfattande mellan 86 och 162 djur. Därutöver dödas ytterligare ett 50-tal lodjur årligen i andra typer av skydds jakt. Utöver den legala jakten förekommer också illegal jakt. Snöskotern har bidragit till att sådan jakt i vissa områden kan vara mycket effektiv. Lodjurets predation på jaktbara arter – främst rådjur – förorsakar lokalt en konflikt med jaktintressena. Illegal jakt efter lodjur har konstaterats även i de södra delarna av landet. Krafttag måste också tas mot den illegala jakten genom ökade resurser för bevakning och tillsyn.

Regeringens och EU:s hanterande av vargfrågan

Regeringen gav i april 2015 Naturvårdsverket i uppdrag att utifrån ett brett vetenskapligt underlag uppdatera befintlig sårbarhetsanalys för varg, och med den som grund utreda vad som krävs för att vargpopulationen i Sverige ska anses ha gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet. Uppdrag gavs även till Naturvårdsverket och Jordbruksverket att analysera och redovisa hur socioekonomin påverkas av en vargpopulation som har gynnsam bevarandestatus i Sverige. Uppdraget ska genomföras i dialog med en nationell kommitté för hållbar vargpolitik. Den del av uppdraget som omfattar gynnsam bevarandestatus ska redovisas senast den 30 september 2015.

Regeringen har även gett uppdrag åt Naturvårdsverket att utreda om, och i så fall hur, kriterier för, och utformning av, skydds jakt efter varg kan tillämpas eller utvecklas för att bättre bidra till vargpolitikens övergripande syfte. Naturvårdsverket ska föreslå de författningsändringar som behövs och lämna en konsekvensutredning av förslagen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september.

Regeringen har därutöver gett Jordbruksverket i uppdrag att utvärdera hur angrepp orsakade av stora rovdjur på tamdjur kan förebyggas. Uppdraget ska redovisas senast 15 december 2015.

Ett uppdrag om översyn av överklagandeprocessen beträffande beslut om jakt efter de stora rovdjuren har även givits av regeringen och kommer även det att redovisas den 30 september 2015.

I juni 2015 riktade EU-kommissionen kritik mot den gångna vinterns licensjakt på varg genom att skicka ett s.k. motiverat yttrande till regeringen. Kommissionen hävdar att den licensjakt som skett i Sverige har påverkat och sannolikt kommer fortsätta påverka den gynnsamma bevarandestatusen för vargen och att art- och habitatdirektivet därmed inte följs. I regeringens svar till kommissionen i augusti samma år hänvisar man till ovannämnda utredningar och uppdrag som man avser analysera. Några andra konkreta åtgärder för att uppfylla Sveriges åtaganden presenteras inte i regeringens omfattande svar. Sverige kan i och med detta hamna i EU-domstolen.

Åtgärder krävs för en hållbar rovdjurspolitik

Vänsterpartiet har respekt för de konflikter som är förenade med våra stora rovdjur och de brister regeringen har att hantera i nuvarande rovdjurspolitik. Vi välkomnar därför att regeringen gett Naturvårdsverket i uppdrag att på vetenskaplig grund utreda vad som krävs för att vargpopulationen i Sverige ska uppnå gynnsam bevarandestatus.

Vänsterpartiet menar att en sådan bedömning, i likhet med vad som krävs för andra hotade arter, måste basera sig på vetenskapligt grundade nivåer som tas fram på myndighetsnivå. I ett underlag måste givetvis hänsyn till den genetiska isolering och höga inavelsgrad som den svenska vargstammen fortfarande har ingå.

Vi ser även att det finns skäl att genomföra samtliga övriga uppdrag som regeringen beslutat om beträffande förvaltningen av våra stora rovdjur. Vänsterpartiet avser därför att med intresse följa redovisningarna av uppdragen samt regeringens åtgärder med anledning av dessa. Vi anser dock att regeringen med större tydlighet borde agera för att undanröja riskerna med att nuvarande rovdjursförvaltning inte är förenlig med våra åtaganden att värna den biologiska mångfalden. Enligt vår bedömning är nuvarande förvaltning av vargstammen av sådan risk.

Licensjakten vilar på bräcklig grund

Länsstyrelserna i mellersta Sverige har, efter delegering från Naturvårdsverket 2014, fram till 2017 rätt att fatta beslut om licensjakt på varg. Visserligen får jakten inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus. Problemet är dock att nuvarande nivå på minst 270 individer (vilket motsvarar det beslutade referensvärdet för

gynnsam bevarandestatus avseende populationsstorlek) baserar sig på den rovdjursproposition som lades av den förra regeringen 2013 och vars referensvärde inte vilar på solid vetenskaplig grund. Naturvårdsverket har t.ex. tidigare redovisat helt annan numerär för nödvändig vargpopulation och även Rovdjursutredningens internationella vetenskapliga panel hamnade på betydligt högre nivåer. Artdatabanken konstaterar att etablering av vargar från öst är nödvändigt för att stammen ska vara långsiktigt livskraftig. Vi menar därför att licensjakt under nuvarande premisser inte kan accepteras. Licensjakt på varg ska upphöra till dess att vetenskapligt grundad nivå för gynnsam bevarandestatus har fastställts av Naturvårdsverket. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Beträffande lodjursstammen finns starka skäl att noggrant följa utvecklingen då den är klassad som Sårbar och haft en fortgående minskning. Senaste inventeringsresultaten från Naturvårdsverket från vintern 2014/15 visar dock att antalet lodjur i norra Sverige ökar och att stammen i södra och mellersta Sverige är stabil. Vänsterpartiet avser noggrant följa utvecklingen de närmaste åren för att bedöma om ändringar i rovdjursförvaltningen krävs för att arten inte längre ska klassas som Sårbar. Årets licensjakt på björn var det lägsta, 226 björnar, sedan 2007 och enligt Naturvårdsverket är björnstammen fortfarande stark trots att avskjutningen under många år innan varit större än tillväxten. Vi förutsätter att avskjutningen de kommande åren inte överstiger tillväxten för arten. Beträffande järv så tillåts inte licensjakt på arten, men illegal jakt förekommer och den är fortsatt klassad som Sårbar.

Stärk arternas tillgång till naturliga utbredningsområden

Vänsterpartiet anser att nuvarande övergripande och långsiktiga mål för rovdjurspolitiken bör kompletteras enligt följande för att stärka det långsiktiga bevarandet av våra rovdjur genom att värna spridning till naturliga utbredningsområden:

Det övergripande och långsiktiga målet för rovdjurspolitiken är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i Sverige ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet, samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas. Stammarna ska på naturlig väg kunna sprida sig till sina naturliga utbredningsområden.

Vad som ovan anförs om övergripande och långsiktigt mål för rovdjurspolitiken bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Målinriktat arbete krävs för att minska den illegala jakten

Vänsterpartiet ser även med oro på den illegala jakten på våra rovdjur. Dess omfattning är i delar oklar men ökar inslaget av jakt med stort lidande och riskerar att påtagligt

påverka populationerna och därmed bevarandestatusen för arten. I den tidigare vargkommitténs slutbetänkande föreslogs att en konkret målsättning för att minska den illegala jakten på stora rovdjur borde utformas, samt att Naturvårdsverket bör få i uppdrag att genomföra återkommande uppskattningar av den illegala jaktens omfattning. Vänsterpartiet anser att detta är mycket bra förslag då den illegala jakten försvårar såväl förvaltningen som uppföljningen av de rovdjurspolitiska målen och är en kriminell verksamhet. Regeringen bör återkomma med en konkret målsättning för att minska den illegala jakten på stora rovdjur. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att genomföra återkommande uppskattningar av den illegala jaktens omfattning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Stärk möjligheter till naturlig invandring av varg

För att stärka vargstammens genetiska status är invandring från öster av central betydelse. Svenska samernas riksförbund ställde sig bakom den tidigare vargkommitténs åsiktsförklaring där det bl.a. konstaterades att vargstammens genetiska status behöver förbättras och att detta förutsätter naturlig invandring. För att möjliggöra ökad naturlig invandring måste ett målmedvetet arbete inledas. Regeringen bör återkomma med ett program för naturlig invandring och vargförekomst i renkötselområdet. Programmet ska drivas i samråd med företrädare för rennäringen, med det uttalade syftet att finna samverkansformer mellan rennäringen och förvaltningen av varg.

Vad som ovan anförs om ett program för naturlig invandring och vargförekomst i renkötselområdet bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jens Holm (V)

Stig Henriksson (V)

Hans Linde (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Emma Wallrup (V)